

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 ja siihen liittyviksi laeiksi sekä lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/20785/2023

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry (jatkossa PAM) haluaa lausunnossaan kiinnittää huomiota esitettyjen toimien aiheuttamaan taloudelliseen eriarvoisuuteen, edellyttäen kattavia vaikutusarvioita eri leikkaustoimien yhteisvaikutuksesta sekä huomauttaa lausuntoprosessin epäkohdista.

PAM katsoo, että esitysluonnokselle asetettu viiden arkipäivän lausuntoaika on kohtuuttoman lyhyt eikä se millään tavoin mahdollista sen vaikutusten kattavaa selvittämistä palvelualojen työntekijöiden osalta. Budjettilainsäädännön kiireellinen aikataulu on hallituspuolueiden itse aiheuttama, eikä sillä voida perustella hyvältä lainsäädäntötavasta poikkeamista etenäkään, kun kyse on välttämättömän toimeentulon kaltaisiin perusoikeuksiin puuttumisesta.

Sosiaaliturvan erillisten leikkausesitysten toisistaan irrallinen vaikutusarviointi ei luo realistista kuvaa esimerkiksi toimentulotuen tarpeen kasvusta, sillä esitysten yhteisvaikutus voi viedä toimentulotuen piiriin suuren joukon kotitalouksia, jotka eivät olisi olleet oikeutettuja toimentulotukeen yhdenkään yksittäisen leikkauksen jälkeen.

PAM esittää, että esitetyt toimet palautetaan valmisteluun sellaiseen ajankohtaan asti, jona niille voidaan taata riittävä vaikutusarviointi sekä demokraattinen kuulemisprosessi.

PAM huomauttaa, että jäädytettäväksi esitetyt sosiaaliturvaetuudet ovat syyperusteisia sekä tarveharkittuja ja niitä maksetaan pääosin yhteiskunnan haavoittuvimmassa asemassa oleville kotitalouksille. PAM korostaa, että indeksijäädytykset ovat reaalisia leikkauksia, joilla on niiden kohteena olevien ihmisten toimeentuloon vastaava heikentävä vaikutus, kuin yhtä suurilla euromääräisillä leikkauksilla vakaiden kuluttajahintojen aikana. Hallituksen esitysluonnoksessaan ehdottama 10,2 prosentin leikkaus näihin etuuksiin on historiallisen suuri itsessään - puhumattakaan muista sosiaaliturvaetuuksiin esitetystä heikennyksistä.

Esitetyt leikkaukset työttömyys- ja sairauspäivärahoihin sekä kuntoutusrahoihin lisäävät huomattavasti pienituloisiin työntekijöihin kohdistuvaa taloudellista riskiä, johon heillä ei ole tosiasiallista mahdollisuutta varautua. Asumistukeen esitetyt heikennykset osuvat poikkeuksellisen voimakkaasti palvelualojen työntekijöihin, joista suuri osa työskentelee matalapalkkaisessa työssä korkeiden asumiskustannusten alueilla.

PAM on huolissaan esitettyjen leikkausten vaikutuksesta toimeentulotuen tarpeen kasvuun sekä osa-aikaisen työn kannattavuuteen. PAMin näkemyksen mukaan on erittäin aiheellista, että esitysluonnoksessa kyseenalaistetaan valtiovarainministeriön leikkaustoimille arvioima työllisyysvaikutus eri leikkaustoimien yhteisvaikutuksia koskevan arvion puuttumisen johdosta.

PAM huomauttaa, että leikkausten yhteisvaikutus vie suuren joukon kotitalouksia toimeentulotuen piiriin, jolloin lisätyön vastaanottaminen aiheuttaa heille huomattavaa taloudellista epävarmuutta.

PAM katsoo myös, että esitetyt korotukset lapsilisään ovat täysin riittämättömiä korvaamaan sitä menetystä, jonka hallituksen leikkaukset sosiaaliturvaan ovat aiheuttamassa pienituloisille lapsiperheille. Kuten esitysluonnoksessa huomioidaan, lapsilisien korotukset eivät kohdistu lainkaan esimerkiksi kahden aikuisen ja kahden yli kolmevuotiaan lapsen perheille ja esimerkiksi yksinhuoltajille sekä alle kolmevuotiaiden lasten vanhemmille esitetyt korotukset jäävät kauas kuluttajahintojen viime vuosina tapahtuneen nousun kompensoivasta tasosta.

Samalla hallitus leikkaa pienituloisimmilta perheiltä jo samassa lakiesityksessä pahimmillaan satoja euroja kuukaudessa mm. vanhempainpäivärahan, kotihoidontuen, yksityisen hoidon tuen, opintotuen ja opintorahan huoltajakorotuksen, työttömyyspäivärahan ja työmarkkinatuen sekä asumistuen indeksijäädetyksillä. Tämä huomioidaan myös esitysluonnoksen esimerkkilaskelmissa. Lisäksi hallitus suuntaa pienituloisten perheiden toimentuloon leikkauksia muun muassa asumistuen ja työttömyysturvan heikennysten sekä työttömyyspäivärahan lapsikorotusten poistamisen muodossa.

PAM haluaa kiinnittää huomiota esitysluonnoksessa arvioituihin ehdotettujen toimien tulonjakovaikutuksiin. Hallitus on toimillaan heikentämässä käytettävissä olevia tuloja eniten alimmissa tuloluokissa ja lisäämässä näin taloudellista eriarvoisuutta. Esitysluonnoksessa mainitaan Kansaneläkelaitoksen arvio, jonka mukaan hallitus on toimillaan lisäämässä lapsiperheköyhyyttä, kun tässä lakiesityksessä ehdotetut toimet kasvattavat pienituloisissa perheissä asuvien lasten määrää 2,8 prosentilla.

PAMin näkemyksen mukaan on täysin kohtuutonta, että yhteiskunnan haavoittuvimmassa asemassa olevat joutuvat kantamaan yksin vastuun julkisen talouden sopeutuksesta.

Helsingissä, 22. syyskuuta 2023

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry

Annika Rönni-Sällinen
puheenjohtaja

Lisätietoja:

Olli Toivanen

pääekonomisti

puh. 045 2043 445

olli.toivanen@pam.fi